

१८. मजेशीर होड्या



एका जंगलात बरेचसे ठेंगू राहत होते. अगदी छोटेसे. अंगठ्याएवढीच माणसं ती. चंदू, टिन्नु, चंपू अशी काहींची नावं होती. गावच वसलं होतं त्यांचं. एकदा काय झालं, जंगलाची ती सगळी जागा कुणीतरी विकत घेतली. तिथं घरं बांधायचं ठरलं. कामगारांसाठी तात्पुरती घरं तयार झाली. मग ठेंगू, ससे, चिमण्या, उंदीर सगळ्यांनाच घाईघाईनं ती जागा सोडावी लागली. चिमण्या उडून दुसऱ्या जंगलात गेल्या. ससे थोड्या दूरच्या डोंगरावर गेले. उंदरांनी घरं बांधून होईपर्यंत तिथेच लपून राहायचं ठरवलं, कारण त्यांना माहीत होतं की कामगारांच्या घरात खायला मिळणारच आहे.



ठेंगू पण एकत्र जमले. त्यांच्या नेत्यानं सांगितलं, ‘आपण आपल्या नातेवाईकांकडे – इच्छापूर्तीच्या रानात जाऊन राहू. मला जायचा रस्ता माहीत आहे. एक डोंगर, एक नदी ओलांडली की येतं ते. तिथे खूप जागा, खूप झाडं, खूप खायला, प्यायला आहे. तिथे राहू आपण.’

एका रात्री ते निघाले. रस्ता म्हटला तर जवळचा, पण ठेंगूंना लांबचाच की ! चालून चालून ते नदीकाठी आले. मग आली पंचाईत ! नदी ओलांडायची होती. आता काय करायचं ?

त्यांना भेटला एक ससा. त्यांनी आपली अडचण सशाला सांगितली. ससा म्हणाला, “इथे एक खूप चांगला, दयाळू मुलगा आहे, बंडू नावाचा. तो त्या घरात राहतो. तो खूप हुशारही आहे. तो करेल मदत. मी एकदा सापळ्यात अडकलो होतो, तेव्हा त्यानंच मला बाहेर काढलं होतं. तुम्ही जाऊन त्याच्या त्या खिडकीवर टक्टक कर. तो उठेल आणि करेल काहीतरी.”

चांदणं पडलं होतं. सगळ्यांना सशानं दाखवलेली घराची खिडकी दिसली. खिडकीला गज होते. ठेंगूंनी सशाचे आभार मानले आणि ते त्या घराकडे निघाले. घराबाहेरच्या सायलीच्या वेलीवरून चढून खिडकीच्या पट्टीवर ते उभे राहिले. बिछान्यावर गाढ झोपलेला बंडू त्यांना दिसला.

ठेंगू चंदूनं खिडकीवर टक्टक केलं. बंडूनं कूस बदलली. चंदूनं पुन्हा टक्टक केलं. बंडू पूर्ण जागा झाला. ठेंगूला खिडकीत पाहून तो इतका थक्क झाला, की त्याला बोलायला सुचेना. मग उडी मारून तो खिडकीपाशी आला.



“अरे वा ! चिमुकल्यांनो ! मला तुम्हांला कधीचं बघायचंच होतं. तुम्ही खरंच आहात न, की मला स्वप्न पडलंय !”

“नाही. तू जागाच आहेस. ऐक जरा. बंडू, आम्हांला सशानं सांगितलंय, की तू प्रेमळ, दयाळू आहेस म्हणून. तू मदत करशील आम्हांला ? आम्ही आपली घरं सोडून इथं आलोय. या नदीपलीकडच्या इच्छापूर्ती रानात जायचंय आम्हांला, पण उडायला पंख नाहीत, की आमच्याजवळ होड्या नाहीत. नदी पार कशी करता येईल ? तू सांगतोस काही उपाय ?” चंदूनं विचारलं.

“बघतो हं, काय करता येईल मला.” बंडू लगेच म्हणाला.

बंडूनं थोडा विचार केला आणि म्हणाला, “बघू या हं. माझ्या होडीचा तुम्हांला काही उपयोग नाही. ती खूपच मोठी आहे. शिवाय माझी वल्ही तुटली आहेत. कागदाच्या होड्या केल्या, तर भिजून बुडतील. हां, चांगलं आठवलं.”

“काय, काय आठवलं?” सगळ्या ठेंगूंनी एकच गलका केला.

“मी तुम्हांला अक्रोडाच्या टरफलांच्या होड्या करून देतो. त्यांचा आकार तुमच्यासाठी योग्य होईल. एकेकाला एकेक होडी. त्या पाण्यात छान तरंगतात. त्यांना छोटी शिडं मी लावून देईन, म्हणजे वाऱ्यानं त्या पलीकडे नीट पोहोचतील.”

बंडू खाली धावला. सगळे मिळून अकरा ठेंगू होते. त्यानं स्वयंपाकघरातून सहा मोठे अक्रोड आणले. मग ते नीट मधोमध फोडले. आतील भाग ठेंगूंना खायला दिला आणि स्वतः होड्या बनवू लागला.

“ध्या. झाल्या होड्या ! बारा होड्या झाल्या. आता त्यांच्या डोलकाठ्या आणि शिडं बनवतो.”

एका डबीत वापरून झालेल्या काड्यापेटीतल्या काड्या गोळा करून ठेवल्या होत्या, त्या काढल्या. कागदाची शिडं करून ती काड्यांना टाचणीनं टोचली. गोंदानं शिडं डोलकाठीला म्हणजे आगकाडीला घट्ट चिकटवली. होडी तयार झाली. ठेंगू थक्क होऊन आपल्या होड्या बनताना बघत होते. बंडूनं

बघता बघता किती छान होड्या बनवल्या होत्या ! त्याही एक-दोन नव्हेत, चांगल्या बारा ! हुशारच होता तो ! होडी कशी बनवायची ते कळल्यावर ठेंगूंनीही मदत केलीच म्हणा ; पण तेवढ्यात चंपूच्या हातांना गोंद लागला आणि त्याला जो - जो सोडवायला म्हणून गेला तो - तो त्याला चिकटला, हे एक नवंच लचांड निर्माण झालं. बंडूनं अखेर पाण्यानं धुऊन, कागदानं पुसून त्यांना सोडवलं म्हणून बरं. मग बंडू त्यांना म्हणाला, “होड्या झाल्या आहेत बारा नि तुम्ही आहात अकराच ; पण मी ही बारावी होडी एका होडीला बांधतो. तुमचं जास्तीचं सामान तुम्हांला तिच्यातून नेता येईल.”



थोड्याच वेळात सगळे नदीकाठी जमले. बंडूनं स्वतःच साऱ्या होड्या एका मोठ्या टोपलीत घालून नदीकाठी नेल्या. एकेका ठेंगूला एकेका होडीत बसवून त्या सावकाश पाण्यात सोडल्या. अगदी डौलात पाण्यातून जात होत्या त्या. ठेंगू खूश झाले होते. चांदण्यांच्या प्रकाशात त्या बारा होड्यांचा ताफा नदीतून जाताना मस्त दिसत होता. अकराव्या होडीला बांधलेली बारावी सामानाची होडीदेखील छान चालली होती. सगळ्या होड्या किनाऱ्यावर गेल्यावर सारे ठेंगू उभे राहिले आणि त्यांनी हात हालवून बंडूचा निरोप घेतला. बंडूही नदीकिनारी उभा राहून त्यांना हात हालवून निरोप देत होता. त्याला समाधान वाटत होतं. ‘आता कधीतरी नदीपलीकडे जाऊन या ठेंगूंना भेटेन मी !’ बंडू स्वतःशीच म्हणाला.

– निर्मला मोने

शब्दार्थ : थक्क होणे - नवल वाटणे, आश्चर्यचकित होणे. शीड - होडीवर वारा भरण्याकरिता केलेले कापडाचे साधन. डोलकाठी - होडीवरील शिडाची काठी. लचांड - अडचण, संकट, घोटाळ्यात घालणारे काम.

प्र. १. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- (अ) ठेंगू खिडकीच्या पट्टीवर कसे पोहोचले ?
- (आ) बंडू थक्क का झाला ?
- (इ) बंडूने कशाच्या होड्या बनवल्या ?
- (ई) कोणते नवे लचांड निर्माण झाले ?

प्र. २. तीन-चार वाक्यांत उत्तरे लिहा.

- (अ) सगळ्यांना घाईघाईने जंगलाची जागा का सोडावी लागली ?
- (आ) सशाने ठेंगूंना बंडूचे नाव का सुचवले ?
- (इ) ठेंगू खूश का झाले ?

प्र. ३. बंडूने तयार केलेल्या होडीची कृती लिहा. तुम्हीही तुमच्या मनाने अशी एखादी होडी तयार करा.

प्र. ४. गोष्टीतल्या कोणत्या गोष्टींचे तुम्हांला नवल वाटते ? का ?

प्र. ५. गोष्टीतला कोणता प्रसंग तुम्हांला आवडला ते सांगून, त्या प्रसंगाचे चित्र काढा.

प्र. ६. गोष्टीला 'मजेशीर होड्या' असे नाव का दिले आहे ?

वाचा.

'खिडकीवर, खिडकीला, खिडकीच्या' अशी 'खिडकी' या शब्दाची वेगवेगळी रूपे या पाठात आलेली आहेत. याप्रमाणे 'होडी' या शब्दाची वेगवेगळी रूपे वाचा.

उपक्रम :

१. वेगवेगळ्या कागदी होड्या तयार करा व त्यांचे प्रदर्शन भरवा.
२. नाटकाच्या रूपात ही गोष्ट वर्गात सादर करा.
३. बंडूने जसे चांगले काम केले, तसे तुम्ही कोणते चांगले काम केले आहे, याबद्दल वर्गात गप्पा मारा.

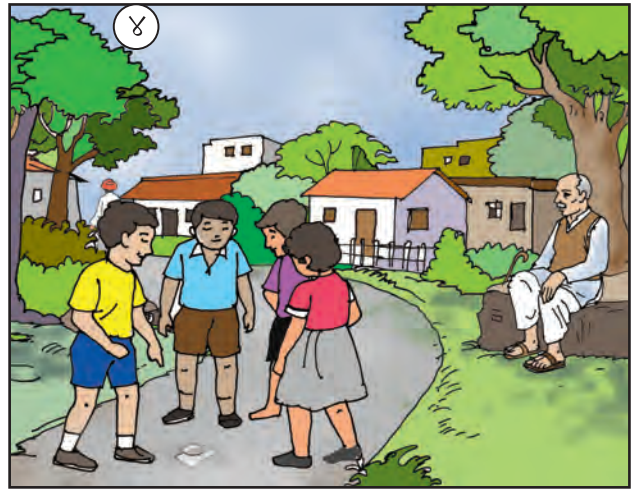
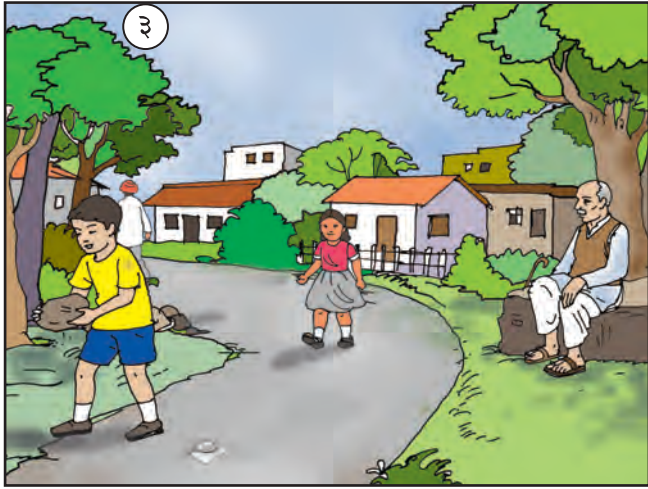
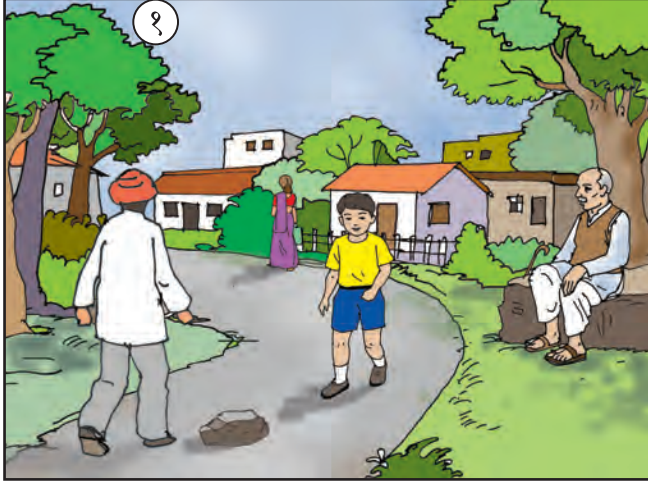


वाचा.

- नंदू : गुरुजी, बंडू लक्ष देत नाही. तो सारखा खिडकीबाहेर पाहतो आहे.
- शिक्षक : काय रे, तुला कसं समजलं ?
- नंदू : मी सारखा त्याच्याकडे पाहत होतो.

आम्ही चित्रांवरून गोष्ट लिहितो

• चित्रे पाहा. गोष्ट सांगा.



शिक्षकांसाठी : विद्यार्थ्यांना चित्रांचे निरीक्षण करायला सांगावे. चित्र पाहून मुलांना गोष्ट सांगायला प्रोत्साहन द्यावे. प्रत्येक विद्यार्थ्याला गोष्ट लिहायला लावावी. प्रत्येक विद्यार्थ्याकडून गोष्ट वाचून घ्यावी. (या गोष्टीत दगडाखाली पाच रुपयांचे नाणे व चिट्ठी ठेवलेली आहे.) त्यांना वर्तमानपत्रे, मासिके यांतून चित्रकथा संकलित करायला सांगावे. त्यांचे वाचन वर्गात करून घ्यावे.

आम्ही असे खेळ खेळतो

- चित्रे पाहा. वर्णन करा.

लपंडाव



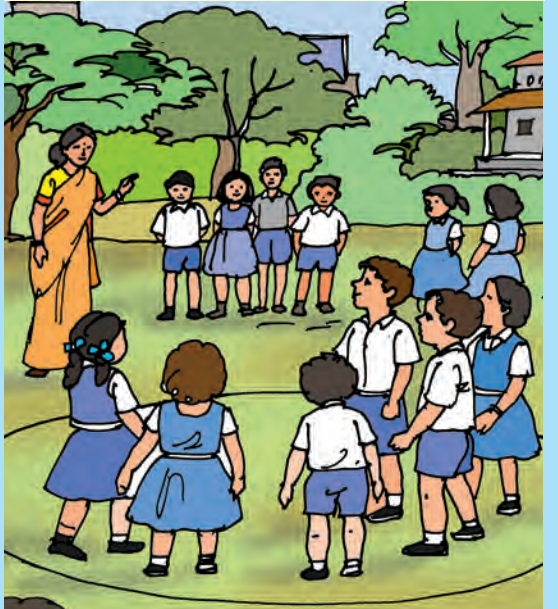
पोत्यातल्या उड्या



चमचा-लिंबू



तळ्यात-मळ्यात



शिक्षकांसाठी : विद्यार्थ्यांना चित्रांचे निरीक्षण करायला सांगावे. चित्रांतील खेळ प्रत्यक्ष घ्यावे. विद्यार्थ्यांकडून या खेळांची माहिती काढून घ्यावी. या खेळांविषयीची अधिक माहिती शिक्षकांनी द्यावी व इतर खेळांची माहिती सांगावी. उदा., सुरपारंब्या, विटीदांडू, लगोरी इत्यादी. असे खेळ कसे खेळतात याचे प्रात्यक्षिक करून घ्यावे. विद्यार्थ्यांमध्ये मैदानी खेळांविषयी आवड निर्माण होण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न करावे.